

در باب اولین حق از حقوق زبان که عبارت از گرامیداشت و حفظ زبان از بدگویی و بدزبانی است، برخی از مهم‌ترین مصادیق بدگویی و بدزبانی را ذکر خواهیم کرد. اولین آن غیبت بود. مطلبی که از بحث غیبت باقی مانده، برخی آثار اخروی غیبت است؛ چون گفتیم یک آثار دنیوی دارد و یک آثار اخروی. آثار دنیوی هم تارة فردی است و اخری اجتماعی است؛ ما آثار دنیوی علی کلا قسمیه را بیان کردیم؛ آثار اخروی باقی مانده است. این را هم با استناد به روایات به چند اثر اشاره می‌کنم؛ البته این آثار محصور در این موارد نیست و بیش از اینهاست اما چند مورد را ذکر می‌کنم.

(ب) آثار اخروی غیبت

آثار اخروی که می‌گوییم یعنی آثار پس از مرگ، یعنی آثار مربوط به عالم برزخ و عالم قیامت. چون اعمال انسان هم در برزخ گریبان انسان را می‌گیرد و با انسان قرین است و هم در قیامت. فرقی هم نمی‌کند چه عمل صالح باشد و چه عمل طالح.

۱. در روایتی از رسول گرامی اسلام (ص) وارد شده که می‌فرماید: «مَرَرْتُ لَيْلَةَ أُسْرِي بِي. عَلَيَّ قَوْمٌ يَخْمِسُونَ وَجُوهَهُمْ بِأَظْفَارِهِمْ فَقُلْتُ يَا جِبْرَائِيلُ مَنْ هَؤُلَاءِ فَقَالَ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَغْتَابُونَ النَّاسَ وَيَقْعُونَ فِي أَعْرَاضِهِمْ»، انس بن مالک می‌گوید رسول خدا (ص) فرمود شب معراج من به گروهی عبور کردم که صورت خودشان را با ناخن‌ها و چنگال خودشان خراش می‌دادند؛ از جبرائیل سؤال کردم اینها چه کسانی هستند؟ عرض کرد: اینها کسانی هستند که غیبت مردم را می‌کردند و به دنبال اعراض و آبروی مردم بودند. اینها کارشان این بوده که غیبت می‌کردند و تعقیب می‌کردند اعراض و آبروی مردم را. تازه این برای عالم برزخ است؛ هنوز که عالم قیامت برپا نشده است؛ شب معراج که پیامبر (ص) رفته، حال اینها را در عالم برزخ دیده و این استمرار دارد الی یوم یبعثون؛ تا زمان قیامت این حالت هست. ممکن است الان به نظر ما اینها یک چیزهای تشبیهی و تمثیلی باشد در حالی که حقیقی است. اگر کسی با ناخن صورتش را چنگ بزند خیلی دردآور است؛ صورت چه بسا در بین قسمت‌های مختلف بدن پوستش نازک‌تر است؛ غیر از دست و جاهای دیگر است. این ناخن اگر روی دست کشیده شود، اینقدر آزار نمی‌دهد که روی صورت کشیده شود. شما یک ناخن روی صورت کشیده می‌شود ببینید چه زجری دارد؛ حالا تمام ناخن‌ها و چنگال‌ها آن هم دائماً هی تکرار شود، آن هم خود انسان این کار را انجام دهد، بسیار دردآور و زجرآور است. کسانی که غیبت می‌کنند از دیگران و دنبال آبروی دیگران می‌روند، اینها در عالم برزخ این سرنوشت را دارند؛ اینطور هم نیست که بگوییم این فقط برای آن گروه بوده است؛ نه، این در حقیقت یک اثری است که برای این گروه یعنی غیبت‌کنندگان و دنبال‌کنندگان اعراض و آبروی مردم همیشه است؛ یعنی این وضعیت جاری و ساری برای انسان‌ها است.

ادله و روایات دیگری داریم که کسی که غیبت می‌کند، غیبت به چه شکل و حقیقتی در می‌آید و موجب اذیت و آزار می‌شود. چهره باطنی غیبت را گفتیم؛ در عالم برزخ این چهره باطنی آشکار می‌شود.

۲. دوم اینکه کسی که در روز قیامت غیبت می‌کند، بوی بدی از دهان او بیرون می‌آید که از بوی مردار گندش بیشتر است. این روایت را از امام صادق (ع) خواندیم؛ حضرت از قول رسول خدا (ص) فرمود: «قَالَ مَنْ اغْتَابَ امْرَأً مُسْلِمًا بَطَلَ صَوْمُهُ وَنَقِضَ وَضُوءُهُ وَجَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَفُوحٌ مِنْ فِيهِ رَائِحَةٌ أَتَنُّ مِنَ الْجِيفَةِ»، این شخص در روز قیامت می‌آید در حالی که از دهان او بویی بیرون می‌آید که از بوی مردار بدتر است. بوی مردار چقدر آزاردهنده است؛ غیبت‌کننده در روز قیامت از دهان او چنین بویی

به مشام می‌رسد، هم خودش را آزار می‌دهد و هم دیگران را. پناه بر خدا که با یک چنین وضعیتی باز هم دست از این کار بر نمی‌داریم.

۳. رسوایی در روز قیامت؛ رسوایی در این دنیا بد است. بالاخره رسوایی را همه درک می‌کنند که به چه معناست. این مراتب دارد؛ ممکن است همه ما به نوعی این معنا را لمس کرده باشیم، با مراتب و اندازه‌ها و درجات مختلف. تازه رسوایی در این دنیا هم با همه این چیزهایی که پیش می‌آید؛ شما فرض کنید که کسی در این دنیا یک رسوایی پیدا کند اما رسوایی و فضاحت در آن عالم دیگر مربوط به مردم یک زمان و یک عصر نیست، مربوط به یک نسل نیست بلکه همه بشریت این رسوایی را می‌بینند و مشاهده می‌کنند. «مَنْ مَشَى فِي غَيْبَةِ أَخِيهِ وَ كَشَفَ عَوْرَتَهُ كَانَتْ أَوَّلُ خُطْوَةٍ خَطَاَهَا وَضَعَهَا فِي جَهَنَّمَ وَ كَشَفَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ عَلَى رِءُوسِ الْخَلَائِقِ»، می‌فرماید کسی که به دنبال غیبت برادرش باشد، به دنبال کشف سر او باشد، اولین قدمی که برمی‌دارد در جهنم وارد می‌شود؛ یعنی به سرعت وارد جهنم می‌شود و خداوند سر او را در بین خلائق کشف می‌کند؛ او را مفتضح می‌کند. آنجا افتضاح او «علی رءوس الخلائق» است؛ یعنی در عالم ملکوت پیش همه چه انسان و چه غیر انسان، رسوای دو عالم می‌شود و وارد جهنم می‌شود.

۴. یک روایتی هم داشتیم که قبلاً خوانده‌ایم و اینجا هم می‌شود به آن استناد کرد و آن اینکه گفتیم کسی که غیبت می‌کند اعمالش حبط می‌شود و می‌رود به حساب غیبت شونده؛ روز قیامت این خودش یک اثر بسیار سنگینی است که با دست خالی وارد صحرای محشر می‌شود؛ یعنی همه آنچه که از حسنات و عبادات جمع کرده بود می‌رود به حساب آن کسی که غیبت او را کرده است. «يُؤْتَى بِأَحَدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُوقَفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَ يُدْفَعُ إِلَيْهِ كِتَابُهُ فَلَا يَرَى حَسَنَاتِهِ فَيَقُولُ إِلَهِي لَيْسَ هَذَا كِتَابِي فَإِنِّي لَأَرَى فِيهَا طَاعَتِي فَيَقَالُ إِنَّ رَبَّكَ لَا يَضِلُّ وَ لَا يَنْسِي ذَهَبَ عَمَلِكَ بِاِغْتِيَابِ النَّاسِ»، پرونده خالی است، همه اعمال خوبت با اغتیب از بین رفت. «ثُمَّ يُؤْتَى بِآخَرَ وَ يُدْفَعُ إِلَيْهِ كِتَابُهُ فَيَرَى فِيهِ طَاعَاتٍ كَثِيرَةً فَيَقُولُ إِلَهِي مَا هَذَا كِتَابِي فَإِنِّي مَا عَمَلْتُ هَذِهِ الطَّاعَاتِ فَيَقُولُ إِنَّ فُلَانًا اغْتَابَكَ فَدَفَعْتُ حَسَنَاتَهُ إِلَيْكَ»، همه سرمایه‌های او یک جا منتقل می‌شود به آن کسی که غیبتش را کرده است. کمتر چیزی است که این اثر را داشته باشد.

۵. پنجمین اثر این است که غیبت کننده حتی اگر توبه کند، آخرین کسی است که وارد بهشت می‌شود. آثار قبلی همه برای این بود که توبه نکند، اینکه گناه نکردن آسان‌تر است از توبه بعد از گناه، یکی از جلوه‌هایش اینجا در مسأله غیبت است؛ غیبت نکردن بهتر از این است که انسان غیبت کند و بعد توبه کند. یکی از آثار غیبت ولو توبه کند، این است که آخرین کسی است که وارد در بهشت می‌شود و اگر توبه نکند اولین کسی است که وارد جهنم می‌شود. این روایت از امام صادق (ع) است که می‌فرماید: «وَ أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى مُوسَى (ع) مَنْ مَاتَ تَائِبًا مِنَ الْغَيْبَةِ فَهُوَ آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ وَ مَنْ مَاتَ مُصْرَبًا عَلَيْهَا فَهُوَ أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ»، خداوند تبارک و تعالی به موسی وحی کرد که اگر کسی بمیرد در حالی که از غیبت توبه کرده، آخرین کسی است که وارد در بهشت می‌شود؛ بالاخره این غیبت ولو توبه کند رتبه و مرتبه او را تنزل می‌دهد. نمی‌دانم ما با این غیبت‌هایی که می‌کنیم اصلاً چیزی به نام مرتبه برای ما قابل تصویر هست یا نه. باید کمی مراقبت کنیم. کسی که بمیرد در حالی که اصرار بر غیبت می‌کند، یعنی اصلاً واقعاً کارش این است و این کار ملکه او شده، اولین کسی است که وارد در آتش می‌شود.

اینها یک مصداق از بدزبانی است؛ اینکه حضرت فرموده «فاكرامه عن الخنا» تکریم و بزرگداشت زبان از بدگویی، این یک حق است. تازه این یک مصداق بدگویی است؛ بدگویی چندین مصداق دارد. دروغ، تهمت، نمایی، کذب، اینها همه مصداق بدگویی و بدزبانی است. گفتیم از موارد اهم از مصادیق بدزبانی را در این مجال ذکر می‌کنیم و ببینیم به کجا می‌رسد.

«والحمد لله رب العالمين»